

Dobrogeanu-Gherea Constantin

Eminescu

Este o frază foarte obișnuită în privința criticei, anume: “A critica e ușor, a crea e greu”.

Cu toate însă că fraza aceasta cuprinde mult adevăr, nouă ni se pare că și una și alta este greu sau ușor, după cum înțelegi critica ori crearea.

E ușor a scrie versuri

Cînd nimic nu ai a spune

zice talentatul nostru poet. Dar așa se poate spune și despre critică. E ușor a face critici cînd n-ai de spus nimic, ori cînd ai a înșira cîteva vorbe deșerte, cîteva fraze cunoscute și întrebuințate de toți, de pildă: “Asta e bun, asta e rău, în general tînărul are talent și sperăm foarte mult etc., etc.”.

Dar cînd mintea îți frămîntă

Gînduri vii...

Cînd vrei să faci analiza estetică, adîncă și conștiincioasă, a unei creații poetice, cînd vrei să înțelegi și să faci și pe alții să înțeleagă legătura ce este între creația poetului și mijlocul ce-l înconjoară; cînd vrei să arăți înrîurirea ce plăsmuirea poetică va avea, la rîndul ei, asupra mijlocului social în care s-a produs; cînd, într-un cuvînt, întrebuințînd o analogie, vrei să privești plăsmuirea poetului, ca o creație dumnezeiască ori naturală, ca un *organism*, și vrei să analizezi acest organism în legătură cu puterile creatoare, să descoperi legătura de cauze între organism și mijlocul împrejmuitoare... atunci lucrarea e grea, foarte grea, serioasă și nici vorbă nu mai poate fi despre fraza: „Critica e ușoară”.

Sunt și alte cauze cari îngreuiază și mai mult critica. Să luăm un exemplu. Am zis că, între altele, critica trebuie să arate, să vădească legătura între poet și plăsmuirea lui. Pentru aceasta critica modernă cercetează viața poetului ori biografia și arată astfel legătura dintre poet și opere. Dar, pentru a face destul de nepărtinitoare această parte a lucrării, trebuie ca poetul să fi murit, și chiar atunci sunt multe de ținut în samă și nu poate criticul să spuie tot ce trebuie de spus. Dar cînd poetul e în viață, atunci e și mai greu! Trebuie să ție samă de convenții sociale; apoi chiar bunul simț nu va lăsa pe critic să spună multe lucruri pe cari ar fi trebuit poate să le spuie.

Cititorii, cari au înțeles din aceste cîteva cuvinte cît de grea e critica, așa cum o pricepem noi, nu vor cere să le facem acuma critică mare și amănunțită, care să cuprindă și să explice toate lucrările poetului nostru. Nu trebuie să ceară, din două pricini: întîi, pentru că o astfel de critică este mai presus de puterile noastre, și al doilea, pentru că unei asemenea lucrări nici nu i-a venit încă vremea.

Vroim să scriem un fragment critic despre Eminescu, să expunem cîteva din vederile noastre asupra însemnătății și înțelesului social al operei poetice a lui Eminescu, precum și în privința valorii lor estetice.

Din această pricină vom și împărți articolul în doua părți, în cea dintîi vom vorbi mai ales despre înțelesul social al lucrării lui Eminescu, în a doua vom vorbi mai ales despre însemnătatea ei estetică. Zicem *mai ales*, pentru că este peste putință să vorbim de una, fără a atinge și pe cealaltă.